

PREDSTAVITVE ZBORNIKA

»IZBOLJŠANJE POLOŽAJA ROMOV V SREDNJI IN
VZHODNI EVROPI – IZZIV ZA MANJŠINSKO
PRAVO«

DOKUMENTACIJSKI CENTER SVETA EVROPE, LJUBLJANA, 8. APRIL 1999

KULTURNI IN KONGRESNI CENTER CANKARJEV DOM, LJUBLJANA, 9. APRIL 1999

KLUB GRAŠKIH ŠTUDENTK IN ŠTUDENTOV, GRADEC/GRAZ, 8. JUNIJ 1999

KNJIŽNICA MIRANA JARCA, NOVO MESTO, 24. JUNIJ 1999

DIJAŠKI DOM, MURSKA SOBOTA, 31. JULIJ 1999

Inštitut za narodnostna vprašanja v Ljubljani in Avstrijski inštitut za Vzhodno in Jugovzhodno Evropo – izpostava Ljubljana sta v letu 1999 izdala zbornik »Izboljšanje položaja Romov v Srednji in Vzhodni Evropi – izziv za manjšinsko pravo«. V njem so objavljeni prispevki s posveta, ki je potekal v Murski Soboti, 11. in 12. aprila 1997. Namen posveta je bil vključiti pripadnike Romske skupnosti, eksperte in predstavnike državnih ustanov iz Slovenije in Avstrije v pripravo posveta, sodelovanje na posvetu ter tudi v proces predstavitve rezultatov. Posvet je bil vključen v dejavnosti Sveta Evrope namenjene Romom. Že pri pripravi posveta smo organizatorji načrtovali dolgoročno dejavnost in postopno vključevanje drugih sosednjih držav, najprej Hrvaške in nato Madžarske in drugih držav Srednje in Vzhodne Evrope.

Oba inštituta, ki sta sodelovala kot organizatorja srečanja – *Inštitut za narodnostna vprašanja v Ljubljani* in *Avstrijski inštitut za Vzhodno in Jugovzhodno Evropo na Dunaju – izpostava Ljubljana* sta ponudila ogrodje za izgrajevanje sodelovanja Romov v obeh državah in za ustvarjanje dialoga med Romi, vladnimi predstavniki in strokovnjaki z različnih področij. Torej je zbornik namenjen predvsem spoznavanju pozitivnih izkušenj v obeh državah, v Sloveniji in v Avstriji. Zato je še posebej pomembno, da je zbornik izšel tako v nemškem kot v slovenskem jeziku in da je bil predstavljen v okolju, kjer živi največje število Romov v Sloveniji – v Murski Soboti in v Novem mestu. Na ta način so bile predstavitve v obeh mestih tudi možnost za predstavitev posebnosti položaja in načinov razreševanja na lokalni ravni.

Prva predstavitev zbornika »Izboljšanje položaja Romov v Srednji in Vzhodni Evropi – izziv za manjšinsko pravo« je bila 8. aprila 1999 v *Informacijsko dokumentacijskem centru Sveta Evrope v Ljubljani* v okviru predstavitev dejavnosti

Sveta Evrope za Rome. Ob priložnosti počastitve Svetovnega dneva Romov pa je 9. aprila 1999 v kulturnem in kongresnem centru *Cankarjev dom v Ljubljani* potekala Okrogla miza z naslovom **Romi v Sloveniji in Avstriji**, na kateri so sodelovali Romi, vladni eksperti in strokovnjaki iz obeh držav. Ob tej priložnosti je bila v Mali Galeriji v Cankarjevem domu na ogled tudi fotografska razstava »**Ukradene podobe – Stolen Images**« o življenju Romov v Sloveniji, avtorja *Dušana Fricca*.

Udeležence na Okrogli mizi je pozdravila gospa *Majda Širca*, državna sekretarka na Ministrstvu za kulturo Republike Slovenije. Zbornik sta predstavila urednika *mag. Vera Klopčič* iz Inštituta za narodnostna vprašanja in *dr. Mitroslav Polzer* iz Avstrijskega inštituta za Vzhodno in Jugovzhodno Evropo – izpostava Ljubljana. Na Okrogli mizi smo želeli seznaniti širšo javnost z že opravljenim delom in nalogami v prihodnje. Predstavljen je bil pregled dejavnosti in projektov zadnjih let v zvezi z Romi v Sloveniji in Avstriji na področjih izobraževanja, zaposlovanja, bivalnih razmer in odprave predsodkov. Svoje izkušnje in gledanja so predstavili predstavniki Romske skupnosti iz Slovenije in Avstrije, vladni predstavniki oziroma predstavniki lokalnih skupnosti iz obeh držav, strokovnjaki iz Sveta Evrope ter iz Slovenije in Avstrije ter predstavniki nevladnih organizacij: Društva za razvijanje preventivnega in prostovoljnega dela iz Ljubljane in drugi. Že opravljeno delo se vsebinsko dopolnjuje z dejavnostmi za odpravo konfliktov, diskriminacije in drugih negativnih pojavov.

Predstavniki Romov so spregovorili o svojih potrebah in željah, svojih naporih in svojih vtisih z neromskih prebivalstvom, predstavniki javnih institucij so poročali o izkušnjah pri naporih za izboljšanje položaja Romov, predstavljena je bila problematika zaposlovanja Romov, dejavnosti za pospeševanje kulturne dejavnosti Romov, ohranitev njihove kulturne dediščine, vprašanja skrbi za jezik in vprašanja splošnega izobraževanja. Ena temeljnih ugotovitev posveta je bila, da je za izboljšanje položaja Romske skupnosti ključnega pomena izobraževanje. *Prof.dr. Mladen Tancer* iz Univerze v Mariboru, ki je svoje preučevalno in raziskovalno delo posvetil predvsem vzgoji in izobraževanju otrok Romov, ugotavlja, da je na področju vzgoje in izobraževanja dosežen zelo velik napredek.

Predsednik Zveze Romskega društva Slovenije *Jožek Horvat* je poudaril predvsem problem zaposlovanja Romov in njihovih bivalnih razmer, medtem ko je izrazil zadovoljstvo s položajem Romov na področju kulturne dejavnosti. Zelo dejavna so kulturna društva Romov v Sloveniji. Na kulturnem področju v *mestni občini Murska Sobota* delujeta *Romsko društvo – Romani Union* in *Kulturno umetniško društvo Pušča*, kulturna društva pa delujejo tudi v *Mariboru – Romsko društvo Romano Pralipe, Puconcih – Romsko društvo Zelenu Dombu, v Serdici – Rogašovci – Romsko društvo Zelenu Vejš, v Vanči vasi – Borejci – Tišina – Romsko društvo Čapla, v Velenju – Romsko društvo Romano Vozo, v Leskovcu pri Krškem – Romsko društvo Rom ter Kulturno umetniško društvo Romalen v Novem mestu*. Kulturna društva Romov v Sloveniji se ukvarjajo z zelo različnimi dejavnostmi, od

folklore do založništva. V Murski Soboti in Novem mestu imajo namreč na lokalnih radijskih postajah tudi svoje oddaje. Romi imajo tudi svojega predstavnika v občinskem svetu občine Murska Sobota. Romi v Sloveniji izdajajo tudi svoja časopisa **Romano Nevijpe – Romske novice** in **Romano them – Romski svet**, enkrat letno pa izide tudi **Romski zbornik – Romano kedijpe**.

Predsednik Kulturnega društva avstrijskih Romov **Rudolf Sarközi** je predstavil delovanje Romov v Avstriji in poudaril, da je bilo po letu 1989 v Avstriji ustanovljenih več romskih kulturnih društev (prvo Romsko društvo v Zgornji Borti Oberwart na Gradiščanskem), leta 1993 pa so bili avstrijski Romi priznani kot narodna skupnost. Leta 1995 so pri Uradu zveznega kanclerja na Dunaju ustanovili Sosvet za narodno skupnost Romov. Predsedujoči sosveta je Rudolf Sarközi. Tri kulturna društva Romov v Avstriji *Kulturno društvo avstrijskih Romov*, *Društvo Romov* in *Romano Centro* negujejo stike z romskimi organizacijami v vsej Evropi, predvsem v sosednjih deželah. Romi v Avstriji izdajajo tudi svoje časopise **Romano Kipo** in **Romano Centro**.

V okviru cikla predavanj, ki jih prireja **Klub graških študentk in študentov - Gradec/Graz** so 8. junija 1999 organizirali predstavitev zbornika in pogovor o položaju Romov v Sloveniji in Avstriji. Zbornik sta predstavila urednika **mag. Vera Klopčič** iz Inštituta za narodnostna vprašanja in **dr. Miroslav Polzer** iz Avstrijskega inštituta za Vzhodno in Jugovzhodno Evropo – izpostava Ljubljana.

Naslednja predstavitev je bila organizirana 24. junija 1999 na povabilo direktorice **Andreje Pleničar** iz **Knjižnice Mirana Jarca Novo mesto**, ki v okviru svoje dejavnosti posebno pozornost namenja potrebam pripadnikov Romske skupnosti. To je bila tudi priložnost za pripravo razstave o dosežkih Romske skupnosti, učbenikov in literarnih del v romskem jeziku, kot možnosti za promocijo njihove etnične identitete. Na predstavitvi sta zbornik predstavila urednika **mag. Vera Klopčič** iz Inštituta za narodnostna vprašanja in **dr. Miroslav Polzer** iz Avstrijskega inštituta za Vzhodno in Jugovzhodno Evropo – izpostava Ljubljana. V pogovoru je **Peter Winkler**, direktor Urada za narodnosti Republike Slovenije govoril o izkušnjah naše države pri urejanju položaja Romov. Leta 1995 je Vlada Republike Slovenije sprejela poseben program ukrepov za pomoč Romom, ki ga izvajajo posamezna ministrstva, celoten program pa usklajujeta Vladna komisija za pomoč Romom in Urad Vlade Republike Slovenije za narodnosti. Program je usmerjen na vse vitalne točke, ki zadevajo Rome, še posebej pa na zagotavljanje možnosti za bivanje in ureditev romskih naselij, na aktivnosti za zaposlovanje in usposabljanje Romov, ukrepe za varstvo otrok in družine, na izboljšanje možnosti za vzgojo in izobraževanje Romskih otrok, na prosvetljevanje in informiranje Romov, na pomoč pri samoorganiziranju in soodločanju o vseh vprašanih, ki zadevajo njihov položaj v lokalni skupnosti in državi. **Jožek Horvat**, predsednik Zveze Romov Slovenije in ostali prisotni predstavniki Romske skupnosti so predstavili položaj in probleme Romov v Sloveniji in poudarili pomen reševanja prob-

lematike zaposlovanja in urejanja njihovih bivalnih razmer. **Franc Smerdu**, direktor Republiškega zavoda za zaposlovanje – enota Novo mesto je predstavil rezultate raziskovalnega projekta »Problematika zaposlovanja Romov v občini Novo mesto«. V razpravi so učiteljice in vzgojiteljice predstavile uspehe in težave pri uvajanju Romskih otrok v vzgojno izobraževalnih ustanovah na Dolenjskem.

Od 23. - 31. julija 1999 je v Murski Soboti potekal **Peti mednarodni Romski tabor Murska Sobota '99**, katerega organizator je bilo *Romsko društvo - Romani Union* iz *Murske Sobotice*. Delovanje romskega društva *Romani Union* je zelo pestro. Svojo dejavnost na gledališkem področju (vsako gledališko sezono pripravijo novo predstavo), so razširili na folklorno, plesno in založniško dejavnost, organizirajo mednarodne tabore, izobraževalne in folklorne seminarje. Društvo skrbi za celotno organizacijsko in izobraževalno dejavnost ter predstavitev romske kulture v Prekmurju in tudi širše po vsej Sloveniji. Na samem taboru so bili udeleženi pomembni znanstveniki s področja romologije. Med drugimi so se Mednarodnega Romskega tabora udeležili poleg predsednika Zveze Romov v Sloveniji **Jožeka Horvata** in drugih predstavnikov Romske skupnosti iz cele Slovenije tudi **dr. Pavla Štrukelj**, priznana slovenska romologinja, **mag. Alenka Janko Spreitzer**, **prof. Eugen Titan** in **Dragoljub Acković**, generalni sekretar Svetovne Romske organizacije. Spregovorili so o zgodovini Romov, romskem jeziku, identiteti, tradicionalni kulturi. Poleg predavanj so se udeleženci Romskega tabora ukvarjali z različnimi športnimi in kulturnimi dejavnostmi. Pod vodstvom **Monike Sandrelli** so se učili romske plesne, ogledali so si filme z romskimi temami ter obiskali otroški vrtec v Romskem naselju Pušča. Ob zaključku tabora, 31. julija 1999 je v *Dijaškem domu v Murski Soboti* potekala predstavitev zbornika »**Izboljšanje položaja Romov v Srednji in Vzhodni Evropi – izziv za manjšinsko pravico**«, ki je bila iztočnica za načrtovanje nadaljnjega dela in oceno doseženih rezultatov na področju urejanja romske problematike v Sloveniji. Na predstavitvi je bil prisoten tudi Varuh človekovih pravic, gospod **Ivo Bizjak**, ki je v svojem nagovoru poudaril, da je reševanje problematike Romov zelo pomembno, predvsem na socialnem področju ter pri urejanju bivalnih razmer Romov v Sloveniji, za katere so tudi Romi sami ugotovili, da so trenutno njihov največji problem. S svojim prispevkom je potrdil pomen enakopravne obravnave Romske skupnosti v procesu izgrajevanja demokracije in varstva človekovih pravic.